

DETYRIM APO ZGJEDHJE

Çështja e vaksinimit dhe e mosvaksinimit të fëmijëve

Tek një numër i prindërve shfaqet dyshimi lidhur me nevojën e dhënies së dozave të përsëritura të vaksinave. Pediatrët dhe imunologët, megjithatë, shprehen se përgjigjja e matshme e antitropave nuk zhvillohet te të gjithë fëmijët pas një doze, kështu që doza e përsëritur ose e ashtuquajtura buster doza do të provokojë një përgjigje të tillë tek 100 për qind e fëmijëve. Këtu qëndron shkaku se përse vaksinimi bëhet disa herë, me përjashtim të vaksinës BSG, e cila ka funksionin e parandalimit të formave të rënda të tuberkulozit pas lindjes.

Autorët: Angjella STESHEVIQ dhe Violeta HAJRIZAJ

Organizata Botërore e Shëndetësisë (OBSH) vlerëson se imunizimi shpëton për çdo vit rreth dy apo tre milionë jetë në botë, kurse parandalimi i sëmundjes nëpërmjet vaksinimit paraqet intervenimin më ekonomik të mundshëm në shëndetësi. Sëmundjet e rëndomta të fëmijëve të gjeneratave të mëhershme janë bërë gjithnjë e më të rralla duke iu falënderuar vaksinës, kurse programet e imunizimit masiv janë treguar të suksesshme në kontrollin apo zhdukjen e disa sëmundjeve.

Momentalisht ekzistojnë vaksinat për parandalimin e më tepër se 20 sëmundjeve vdekjeprurëse. Para se fushata masive e vaksinimit ka eliminuar të gjitha shfaqjet natyrore të variolës në vitin 1980, sëmundja ka rrezikuar 60 për qind të popullsisë botërore dhe ka shkaktuar vdekje te një në katër pacientë. Duke iu falënderuar vaksinës, njerëzimi e ka çrrënjësuar këtë sëmundje.

Pasi që OBSH nisi Iniciativën Globale për zhdukjen e poliomeilitit në vitin 1998, rastet e raportuara të kësaj sëmundjeje u reduktuan për 99 për qind. Vlerësohet se paraliza është parandaluar te 10 milionë njerëz. Mes viteve 2000 dhe 2014, numri i të vdekurve nga morbili (fruthi) ka rënë për 79 për qind në tërë botën. Fatkeqësisht, zhdukja e kësaj sëmundjeje varet ende nga informimi i njerëzve.

Përvojat e prindërve

Kur bëhet fjalë për fëmijët e lindur para kohe, imunizimi i rregullt i tyre shpesh shtyhet, sepse shumë pediatër mendojnë se sistemi imunitar i dobësuar i foshnjave mund të shtyjë ndjeshëm reagimet ndaj vaksinave antigjene dhe zvogëlojë efektet mbrojtëse të vaksinimit.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Për shkak të epidemisë së koronavirusit, sistemi i vaksinimit po e humb ngadalë rregullsinë e vet. Fokusi aktual i personelit mjekësor është pandemia, megjithëse edhe nevojat tjera mjekësore duhet edhe më tej të përmbushen në vazhdimësi.

Nevenka Kapiçiq, nënë e dy fëmijve, apelon tek prindërit që rregullisht t'i vaksinojnë fëmijët e tyre dhe në këtë mënyrë të krijojnë parakushte për të ardhme të shëndoshë dhe të lumtur.

- Bota po na tregon pa mëdyshe se si duket ajo pa vakcina. Do të ishte marrëzi të kthehemi në periudhën e disa sëmundjeve që vaksinat i kanë çrrënjësuar, mos t'i shfrytëzojmë përparësitë e zhvillimit të civilizimit dhe benefitet e qarta të mjekësisë. Po ashtu, nuk ia vlen të debatosh me rrymat kundër vaksinimit dhe të blesh nën ndikimin e tyre, duke vendosur të mos vaksinoni fëmijën tuaj – ka thënë Nevenka.

Sipas mendimit të saj, trendi i vaksinimit është në rënie në nivel botëror, kurse kjo po e ndjekë edhe Ballkanin. Përkundrajt kësaj, vaksinimi i rregullt tek ne ka ende vazhdimësi stabile që duhet mirëmbajtur. Nevenka thotë se është e domosdoshme të dëgjohet udhëzimi i pediatrit lidhur me vaksinimin e fëmijëve.

“Çështja e vaksinimit të fëmijës nuk është çështje personale, por ka të bëjë me komunitetin e gjerë. Nëse trendi i mosvaksinimit rritet në mënyrë të shpejtë, do të reflektohet tek të gjithë. Në të njëjtën kohë nuk duhen prindërit të marrin një vendim të tillë në emër të fëmijës, i cili më vonë mund të përjetojë në lëkurën e vet sëmundjet e rënda vetëm sepse nuk e kanë mbrojtur prindërit përmes imunizimit, megjithëse kanë pasur mundësi ta bëjnë këtë shumë thjeshtë”, ka theksuar ajo.

Kapiçiq shton se shteti ka rol kyç në këtë aspekt nëse fëmijët vaksinohen dhe nëse ekziston ndonjë mekanizëm që mund t'i orientojë për t'u vaksinuar.

“Shteti është ai që kornizat e veta ligjore duhet t'i orientojë drejt respektimit të sistemit të vaksinimit për mirëqenien e fëmijëve dhe shoqërisë, si dhe të ndërtojë sistem efikas të dënimit në rast të mosvaksinimit. Mentaliteti ynë nuk reagon ndaj sugjerimeve dhe këshillave, por ndaj gjobës me të holla, kështu që këtë duhet shfrytëzuar sistematikisht për qëllime korrektuese”, mendon Kapiçiq.

Ajo thotë se një përqindje e vogël e prindërve është në dilemë kur duhet të vaksinojë fëmijën e vet dhe se tek ata ndikim më të fuqishëm ushtrojnë rrymat e caktuara në rrjetet sociale dhe propagandat kundër vaksinës. Tek ata duhet të veprojë sistemi shëndetësor përmes edukimit dhe masave të tjera, në mënyrë që të eliminojë hapësirën për dilemë.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Ngjashëm mendon edhe bashkëbiseduesi **Enis Eminoviq**, babai i vajzës të cikën “e ruan si gllënkën e ujit në pëllëmbën e dorës”. Ai i këshillon prindërit e vetëdijshëm që në mënyrë të rregullt t’i vaksinonjë fëmijët e vet, në të kundërtën prindërit duhet të sanksionohen.

“Prindërit duhet të kenë pasqyrë të qartë para syve të tyre se nuk ekzistojnë fakte shkencore të qarta se ekziston çfarëdo lidhjeje ndërmjet vaksinimit dhe disa gjendjeve të rënda të cilat lidhen me to, por po ashtu nuk ka dëshmi që vakcina është plotësisht e sigurt. Në çdo rast, nuk ka arsye për frikë, sepse efektet anësore serioze shfaqen më rrallë sesa komplikimet e sëmundjes në rast të mosvaksinimit”, thotë Enis Eminoviq.

Ana tjetër e medaljes

Një nënë 39-vjeçare, e cila ka dashur të mbetet anonime, na ka rrëfyer se e ka vaksinuar rregullisht fëmijën e parë derisa i ka mbushur 12 muaj, kurse tjetrin fare. Deri në mars të vitit 2012 ajo ka konsideruar se vakcina është e rëndësishme, me ç’gjë nuk e ka kontestuar efikasitetin e saj, përmbajtjen, prodhuesin.

“Përse në një fëmijë të lindur shëndosh të injektojnë çfarëdo substancash kimike, për të cilat nuk e dimë se si do të reagojnë, nëse ekziston ndonjë faktor gjenetik i cili me vaksinën mund të shkaktojë kushedi çfarë pasojash në zhvillimin e mëtejshëm. Të mos flas sidomos për fëmijët të cilët që në fëmijëri kanë ndërlikime dhe t’u jepet diçka për ç’gjë nuk e dimë nëse i dëmton apo jo. Shanset janë më të mëdha që të shfaqet ndërlikimi nga vakcina sesa që fëmija të fitojë TBC-në ose hepatitin B. Jemi në shekullin 21 dhe kushtet e jetesës janë përmirësuar goxha”, thotë ajo.

Përvojat personale të kësaj nëne e cila është vaksinuar në vitet e nëntëdhjeta nuk janë më të mirat. Ishte luftë dhe në atë kohë askush nuk merrej me vakcina. Kujton se të gjithë, pasi që e kishin marrë vaksinën, në klasën IV ose V kishin varrë në vendin ku e kishin marrë atë vaksinë, e cila me muaj krijonte qelb dhe të gjithë kishin fituar temperaturë. Në fillim të janarit të vitit 2013, një muaj e gjysmë pas vaksinimit MMR, ka vërejtur se fëmija ënjtje të lehtë në gjurin e djathtë, kyçin e këmbës së majtë dhe gishtat e dorës së djathtë. Fëmija ishte i vogël, akoma pa i mbushur dy vjeç, askush nuk mund të përcaktonte diagnozën, kurse rezultatet e analizave ishin të rregullta.

“Kemi kaluar nëpër agoni derisa nuk takuam doktoreshën nga Instituti për Reumatologji nga Beogradi, e cila ka përcaktuar diagnozën si artriti i fëmijëve (diagnoza JIA) që bën pjesë në sëmundjet autoimune. Mjekësia zyrtarisht nuk ka ilaç, vetëm mund të ruhet në gjendje remisioni. Sëmundja ka karakter reumatik dhe të sëmurët me këtë diagnozë jo rrallëherë, gjatë dhjetë viteve bëhen invalidë në masë të madhe ose të vogël”, thotë kjo nënë.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Ajo tregon se shtatzënia ishte e rregullt si edhe vetë lindja. Ka lindur në prag të moshës tridhjetëvjeçare. Me bashkëshortin janë moshatarë, të dy janë shëndoshë dhe pa sëmundje të rënda. Faktori gjenetik është përjashtuar, askush nuk ka pasur reumatizëm apo artrit në familje në të kaluarën e afërt.

Si prind ka filluar të hulumtojë për vaksinimin dhe ky është shkaku përse nuk e ka vaksinuar foshnjën e saj të dytë. Nëse lind fëmijën e tretë thotë se nuk do vaksinojë as atë.

“Pas diagnostifikimit kam filluar si prind të hulumtoj se për çfarë bëhet fjalë dhe se si fëmija pa i mbushur dy vjeç mund të fitojë reumatizëm të pashërueshëm?! Nuk e dija as që ekziston një gjë e tillë derisa nuk u futëm në qarkun e nemur të spitaleve, rrëfimeve të frikshme të prindërve, diagnozave, fëmijëve aq të sëmurë sa që kurrë nuk do të mund të funksionojnë normalisht. Ishte e çuditshme për mua se të gjithë ata fëmijë ishin vaksinuar dhe se në shumicën e rasteve problemi ishte shfaqur menjëherë pas marrjes së vaksinës”, ka theksuar ajo.

I ka pyetur mjekët dhe pediatrët, si dhe të gjithë profesionistët se nëse MMR ia ka “ngjitur” fëmijës së saj senilitetin deri në fund të jetës. Askush nuk ka thënë jo, gjë që asaj i duket e çuditshme. Përgjigjet ishin diplomatike, se vaksinimi ka shumë mundësi të ishte shkas.

“Çfarë do të thotë kjo?! Nëse ju gjuaj, mbase mund të mbijetoni, mbase jo. Shpjegim i çuditshëm, por i vetmi që mund të ma ofronin si profesion”, flet e dëshpëruar nëna.

Në atë kohë kishin filluar zërat, mjaft të ndrojtur, për pasojat e vaksinave dhe lidhjen e tyre me autizmin. Kjo kishte nxitur akoma më shumë dyshimin e saj për të lexuar më shumë se për çfarë bëhet fjalë. Është përpjekur të gjejë tekste serioze mbi përbërjen e vaksinave dhe efektet anësore, në mënyrë që të marrë vendimin më të mirë për fëmijën që ka dhe atë që do të vijë në jetë.

Ajo mendon se njerëzit duhen të informohen, të lexojnë, të vështrojnë fëmijën e vet sa më shumë dhe atëherë të marrin vendime.

“Unë këtë s’e kam bërë me fëmijën e parë, por kam vepruar ashtu siç thonin të tjerët dhe sepse ashtu duhej. Tani, mjekësia zyrtare i çon duart nga ne, kurse fëmija im nëntëvjeçar së bashku me ne lufton me sëmundjen”, flet me hidhërim bashkëbiseduesja jonë.

Edhe bashkëbiseduesja jonë e dytë anonime po ashtu ka vendosur për mosvaksinim në një moment, pavarësisht se nuk ka pasur përvojë negative me vaksinat.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

“Kemi ndaluar marrjen e vaksinave, sepse fëmijët në fqinjësi kanë pasur pasoja që me siguri mund t’u atribuohen vaksinave – artriti juvenil pas MMR-së, paraliza e përkohshme (dymujore) pas vaksinës OPV dhe diabeti pas vaksinës Hib. Kemi hasur në mjekë dhe personel mjekësor të cilët janë munduar të na nxisin për t’i vaksinuar fëmijët dhe të njohur të cilët, të paprovokuar nga asgjë, janë munduar të na imponojnë mendimin e tyre mbi vaksinat. Por kemi qëndruar të vendosur në vendimin tone”, thekson kjo nënë.

Opinion i profesionit

“Edhe sot, vaksinimi konsiderohet jo vetëm një nga arritjet më të mëdha mjekësore, por edhe një nga zbulimet më të rëndësishme të civilizimit tonë. Nga origjina pothuajse empirike e vaksinologjisë deri te vaksinomia e sotme, njohuritë tona kanë evoluar ndjeshëm dhe ne kemi mësuar leksione të rëndësishme. Edhe pse qëllimi kryesor i vaksinës është mbrojtja e drejtpërdrejtë ndaj një mikroorganizmi të caktuar, gjegjësisht sëmundjes që ai shkakton, fusha e vaksinimit është zgjeruar me zbulimin se vaksinat mund t’i mbrojnë po ashtu njerëzit e pavaksinuar duke arritur imunitetin kolektiv, përmes të ashtuquajturit efekt mbrojtës i tufës apo edhe që vakcina të caktuara mund të mbrojnë edhe kundër sëmundjeve të tjera nga ato për të cilat janë krijuar para së gjithash, falë të ashtuquajturave efekte heterologe”, tha D. S., pediatër dhe specialist i imunologjisë. Ai thekson se njëra nga vaksinat më efektive në vazhdimësi është ajo kundër tërbimit, sepse nëse pacienti nuk merr mbrojtje adekuate, shkalla e vdekshmërisë është njëqind për qind.

Ekspertët pohojnë se për shkak të pamundësisë së sistemit imunitar të të porsalindurit për ta luftuar vetë infeksionin, vaksinimi është thelbësor. Vaksinimi i hershëm po shfaqet gjithnjë e më shumë si një përparësi globale e shëndetësisë. Tek foshnjat është bërë rutinë përdorimi i vaksinës BCG, si dhe vaksinat kundër hepatitit B. Punonjësit mjekësorë theksojnë se BCG është një nga vaksinat më të përdorura në botë, me mbi tri miliardë njerëz të vaksinuar dhe është dëshmuar me efikasitet të lartë dhe të shkëlqyeshëm. Përrjashtim bëjnë foshnjat e lindura para kohe, sepse në mesin e imunologëve ekziston një konsensus që sistemi imunitar i pazhvilluar i këtyre fëmijëve do t’i shtypte antigenet e vaksinës dhe kështu do të zvogëlonte efektin e saj mbrojtës.

Bashkëbiseduesi ynë thekson me vendosmëri se fëmijët nuk marrin shumë vakcina njëkohësisht, para së gjithash pasi që fëmija është i rrethuar nga një mjedis steril para lindjes, ndërsa qysh gjatë lindjes është i ekspozuar ndaj mikrobeve që zakonisht gjenden në trupin e njeriut. Sidoqoftë, kontakti me mikrobe patogjene të veçanta para se të mbushë një vit çon në pasoja të rënda dhe një shkallë të lartë të vdekshmërisë, karakteristikë kjo e periudhave historike para zbulimit të vaksinave. Kalendari i vaksinimit

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

përpilohet duke pasur parasysh ndërtimin imunologjik karakteristik për një moshe të caktuar, ose bazuar në shkallën e rrezikut nga infeksioni.

Një numër i prindërve ka dyshime lidhur me nevojën e dhënies së dozave të përsëritura të vaksinave. Pediatrit dhe imunologët, megjithatë, theksojnë se përgjigjja e matshme e antitropave nuk zhvillohet te të gjithë fëmijët pas një doze të vetme, kështu që doza e përsëritur ose e ashtuquajtura dozë përforcuese, nxit përgjigje të tillë te madje 100 për qind e fëmijëve. Kjo është arsyeja që vaksinat jepen disa herë, me përjashtim të asaj BSG të lartpërmendur, e cila ka funksionin të parandalojë zhvillimin e formave të rënda të tuberkulozit pas lindjes.

Është e rëndësishme të theksohet se niveli i antitropave në organizmin e njeriut zvogëlohet me kalimin e kohës, prandaj është e domosdoshme të merren përsëri disa lloje të vaksinave. Kështu, mbrojtja kundër tetanosit e marrë në moshën tetëmbëdhjetë vjeç mbron dhjetë vitet e ardhshme nga kjo sëmundje e rëndë.

Ithtarët e vaksinimit shpesh me gjysmë shaka theksojnë se të gjithë kundërshtarët e vaksinimit masiv edhe vetë janë vaksinuar. Vaksinat po ashtu kanë përparuar me kalimin e kohës. Ta zëmë, për shembull, dikur është përdorur vakcina kundër kollës së madhe, e cila shpesh shkaktonte temperaturë të lartë, bile edhe efekte anësore më serioze, ndërsa sot përmban një toksinë të dobësuar të bakteries që e shkakton këtë sëmundje, e cila nuk shkakton pothuajse asnjë efekt anësor.

Shkencëtarët e mjekësisë tregojnë se vetë fakti që me dakada nuk ka pasur raste të të sëmurëve prej rubeolës, difterisë, fruthit ose kollës së madhe, në atë masë sa që një pjesë e kosiderueshme e punonjësve shëndetësorë, veçanërisht në vendet mesatarisht të zhvilluara dhe të zhvilluara, nuk kanë hasur kurrë pacientë me këto sëmundje, nuk do të thotë që patogjeni sëmundje-shkaktues nuk është i pranishëm në mjedis apo në popullatë. Imuniteti i shkaktuar nga vaksinimi është pikërisht ai që arrin të eliminojë shkaktarin para se të shkaktojë sëmundjen. Gjithashtu, nuk duhet përjashtuar asnjëherë mundësinë që disa sëmundje infektive do të „importohen“ nga vendet tjera, edhe pse nuk është më e pranishme në vendin tonë, kështu që kontrollet aktive kryhen gjithmonë, si p.sh. për virusin e poliometilit. Do të dukej e papërgjegjshme të mendohet se shkaktari i sëmundjes është zhdukur nëse vetë sëmundja nuk regjistrohet më: përkundrazi, ajo është e pranishme, por është vaksinimi i rregullt që e mban atë nën kontroll.

Midis sigurisë personale dhe kolektive

Duket se ka më tepër arsye për vazhdimësinë e praktikës së vaksinimit masiv, sepse rreziku i shfaqjes së epidemive të pakontrolluara dhe i përhapjes së sëmundjeve infektive, si dhe i rritjes së morbiditetit te popullata më e brishtë, është shumë më i madh sesa efekti i pavërtetuar që vaksinimi mund të ketë te

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

përqindja e ulët e popullatës, tek e cila shfaqen rrallë efektet e padëshiruara. Po ashtu, sa më tepër pjesëtarë të popullatës njerëzore të imunizohen, qoftë edhe përmes rrugës artificiale, d.m.th. nëpërmjet vaksinimit masiv, në këtë mënyrë edhe e gjithë popullata është më mirë e mbrojtur nga infektimi. Sepse, sa më infektiv (virulent) të jetë një bacil, aq më e madhe do të jetë përqindja e popullatës që duhet mbuluar me programet e vaksinimit dhe imunizimit.

Pa dyshim, ekzistojnë persona tek të cilët vakcina mund të shkaktojë kundëriindikacione, siç është rasti me çdo lloj ilaçi. Por, duket e vështirë të pranohet qëndrimi se për shkak të këtyre rasteve të izoluara dhe, deri tani të pakonfirmuara shkencërisht, duhet të rrezikojmë shëndetin dhe jetën, si të fëmijës së vet ashtu edhe të tjerëve, të cilët me siguri do të ishin të rrezikuar në rast se lejohet të jenë të ekspozuar ndaj patogjenëve pa kurrfarë mbrojtjeje. Mirëpo, solidariteti dhe empatia ndaj viktimave eventuale të reagimeve kundëriindikacion ndaj vaksinimit na bën jo që të shmangim vaksinimin, por që si shoqëri, media, por edhe organizata si OBSH, duhet të ushtrojnë presion ndaj industrisë farmaceutike që në mënyrë transparente të hulumtojë rastet e tilla dhe të bëjë çmos që vaksinat e reja të jenë më të avancuara në aspektin teknologjik dhe të sigurta për të gjithë.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.